

Paulina Buchwald-Pelcowa **4 VI 1934–6 VII 2021**

6 lipca 2021 roku zmarła prof. dr hab. Paulina Buchwald-Pelcowa, profesor Uniwersytetu Warszawskiego i Biblioteki Narodowej, członek czynny Polskiej Akademii Umiejętności.

Urodzona w Poznaniu 4 czerwca 1934, także ukończyła w 1956 roku studia polonistyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza; pracę magisterską napisała pod opieką prof. Romana Pollaka. Pracowała w Bibliotece Kórnickiej PAN w latach 1956–1964, od 1961 była kierowniczką Działu Starych Druków. W 1963 roku uzyskała stopień doktora na podstawie rozprawy pt. *Krytyczne opracowanie satyry „Małpa człowiek” z pierwszej połowy XVIII wieku*. W 1964 roku przeniosła się do Warszawy (po wyjściu za mąż za Janusza Pelca) i podjęła pracę najpierw krótko w Bibliotece PAN, a później w Bibliotece Narodowej, w której w latach 1975–1994 była kierowniczką Zakładu Starych Druków. Pracowała również jako profesor w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego, wykładała też w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztorza w Pułtuskach oraz na Wydziale Polonistyki UW. Habilitację uzyskała w 1970, a tytuł profesorski w dziedzinie nauk humanistycznych w 1986 roku. W latach 1994–1999 była doradczynią dyrektora Biblioteki Narodowej ds. zbiorów specjalnych. Prof. Buchwald-Pelcowa wypromowała jednego doktora, recenzowała 3 habilitacje i 6 rozpraw doktorskich. Po przejściu na emeryturę (2004) nadal brała aktywny udział w życiu naukowym, a goście czytelni zbiorów specjalnych w Pałacu Krasińskich mogli ją spotkać pracującą przy tym samym od lat stoliku.

Przedstawione tu w wielkim skrócie *curriculum* kariery akademickiej wyznaczyło też zakres zainteresowań naukowych Uczzonej. Można go podzielić na kilka łączących się z sobą obszarów. Pierwszym jest, wynikające ze studiów uniwersyteckich, zamiłowanie do historii literatury dawnej.

Ważne prace z tego zakresu dotyczyły XVIII wieku (książki *Satyra czasów saskich*, Wrocław 1969, i „*Drukowi winniśmy oświecenie naszego wieku*”. *Rola książki w drodze ku Oświeceni*, Warszawa 2003, a także studium „*Stare*” i „*nowe*” w *czasach saskich* z 1978 roku). Prof. Pelcowa pisała też o Janie Kochanowskim oraz o autorach Renesansu i Baroku (książka *Dawne wydania dzieł Jana Kochanowskiego*, Warszawa 1993, studium *Pokolenia twórców literatury polskiej przełomu XVI i XVII wieku* z 1984 roku).

Drugą domeną, w której badania Uczzonej zyskały wielkie uznanie, jest historia książki. W tej dziedzinie była ona uznanym autorytetem. Wieloletnie zainteresowanie książką jako wytworem sztuki drukarskiej, oczywiście w kontekście pracy w oddziałach starych druków dwóch ważnych bibliotek, wpływało także na historycznoliterackie studia Uczzonej: widać w nich dążenie do pokazania życia tekstów w formie książkowej, zamiłowanie do śledzenia życia literackiego dawnych epok. W tym zakresie mieszczą się studia nad cenzurą (ważna monografia *Cenzura w dawnej Polsce. Między prasą drukarską a stosem*, Warszawa 1997, także inne liczne studia szczegółowe), opracowania bibliograficzne (*Katalog starych druków Biblioteki Kórnickiej*, t. 1, cz. 2, Wrocław 1969; *Emblematy w drukach polskich i Polski dotyczących XVI–XVIII wieku*, Wrocław 1981). Prof. Pelcowa była także redaktorką znanej serii *Polonia Typographica Saeculi Sedecimi*; sama opracowała w niej zeszyt 8, poświęcony oficynie Aleksandra Augezdeckiego (Wrocław 1972).

Dorobek prof. Buchwald-Pelcowej liczy ok. 200 publikacji. Obszerny wybór ponad 40 drobnych studiów opublikowało wydawnictwo Universitas: *Historia literatury i historia książki. Studia nad książką i literaturą od średniowiecza po wiek XVIII*, Kraków 2005.

W dorobku Uczzonej ważne miejsce zajmują też edycje tekstów literackich, wśród których wyróżnia się kilka, wydanych wspólnie z Januszem Pelcem, zbiorów emblematycznych: *Emblematy miłosne...* Jacoba Catsa (1999), *Miłości Boskiej i ludzkiej skutki różne...* (2000) i *Emblemata* Zbigniewa Morsztyna (2001). Ważne są też starannie opracowane edycje bibliofilskie tekstów dawnych: Jana Kochanowskiego *Pieśń o potopie* (1982) i *Satyry* (1983), Mikołaja Sępa Szarzyńskiego *Rytmy albo Wiersze polskie* (1978), Józefa Andrzeja Załuskiego *Programma literarium* (1972).

Prof. Pelcowa została wyróżniona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski i licznymi innymi odznaczeniami.

Była członkiem Rady Naukowej Biblioteki Narodowej, Rady Biblioteki Kórnickiej, uczestniczyła w pracach Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym i innych stowarzyszeń naukowych. Od 2003 roku była członkiem korespondentem, a od 2016 – członkiem czynnym Wydziału I Polskiej Akademii Umiejętności.

Janusz S. Gruchala